

Bariton, tenorska tuba ali evfonij?

Z glasbo se ukvarjam že dolgo. Že ko sem imel rosnih deset let sem se pridružil pihalnemu orkestru in zelo kmalu me je navdušil svet trobil. Po treh desetletjih igranja na ljubiteljski in profesionalni ravni pa se danes še vedno pogosto znajdem v zagati, ko me kdo vpraša: »Katero glasbilo pa igraš?« Bariton, tenorska tuba ali evfonij? Vsi odgovori so pravilni, toda kdo to resnično razume? Prav neverjetno je, da je glasbilo, ki je tudi pri nas v široki uporabi, tako malo poznano. Tudi velika večina profesionalnih glasbenikov in poznavalcev glasbe bi imela velike težave pri razlagi, kaj »to« sploh je, za marsikoga pa bi to bilo še vedno nekaj povsem novega in neznanega. A s tem si skoraj nihče ne beli glave. Večkrat so me že različni sogovorniki prepričevali o domnevnem poznavanju tega področja, brez zavedanja, da z vsako izgovorjeno besedo tonejo vse globlje in čedalje bolj izgubljajo kompas. A kdo bi jim zameril. Vedeti je treba, da pri nizkih trobilih obstaja precejšnje število podobnih, a vseeno različnih glasbil, pa tudi vizualno različne izdelave istega glasbila. Ko temu dodamo še neurejeno slovensko poimenovanje in njihovo konfuzno poimenovanje v različnih jezikih, je zmeda popolna.

Bariton je širši javnosti verjetno še najbolj razumljiv izraz in je poenostavljena različica nemškega izraza Baritonhorn. Tako poimenovanje se vsakodnevno uporablja pri pihalnih orkestrih

in narodnozabavnih ansamblih in se v zvoku in sliki redno pojavlja na radiu in televiziji. Brez njega si ne bi mogli predstavljati 350-letne tradicije godbeništvu na Slovenskem. Trenutno pri nas deluje prek sto godb na pihala in dva profesionalna pihalna orkestra in prav vsi vključujejo tudi »baritoniste.« Nekdanji *Videomeh*, današnji *Slovenski pozdravi* in druge podobne oddaje in prireditve na *TV Slovenija* brez tega glasbila ne bi mogli obstajati. Slavna brata Avsenik sta ga vključila v svoj ansambel in tako poskrbela, da se še danes tare mladih navdušencev, ki si želijo naučiti umetnosti basiranja nanj. Kvantiteta pa žal ni nujno tudi kvaliteta. Enolična podoba pojavljanja v javnosti je pripomogla k splošnemu prepričanju, da ne premore virtuoznosti in globokega umetniškega izražanja in je tako uporaben le za preprostejšo muziciranje, kot je npr. basiranje, oziroma lahko polepša še kakšno koračnico z lepo, a enostavno vižo. Poimenovanje glasbila kot bariton pomeni tudi strokovno zagato. Res je, da izraz zveni zelo prijetno in gre hitro v uho, ampak strokovnosti ne prenese. V strokovni glasbeni terminologiji bariton predstavlja moški pevski glas. Tako si pri sogovorniku, ki ni godbeniški ali narodnozabavni navdušenec ali poznavalec, s takim poimenovanjem ustvarimo povsem zgrešeno podobo o svojih glasbenih aktivnostih. »Veste, jaz sem odličen baritonist.« »Res? Kje pa pojete?«

Tako je **tenorska tuba** izraz, ki zadovolji kriterije strokovnosti. Težava je le v tem, da tudi malokateri glasbenik ve, da obstajajo različne tube glede na glasbeno namembnost, uglasitev in posledično velikost. Skupni imenovalec vseh tub je enaka struktura. Gre za družino trobil s široko menzurirano cevjo, ki se konično širi.

Najbolj običajna je največja predstavnica družine tub, strokovno poimenovana kontrabasovska tuba. Je sestavni in nepogrešljivi del vseh simfoničnih in pihalnih orkestrrov pri nas in po svetu. Njen osnovni ton (oz. uglasitev) je kontra B in je namenjena tvorjenju najnižjih tonov med trobili. Obstaja tudi različica z osnovnim tonom C, ki je najbolj v uporabi v ZDA.

Njena bližnja sorodnica je basovska tuba. Njen osnovni ton je veliki F, lahko pa tudi Es. Namenjena je predvsem izvajanju solistične literature, ker je ta večinoma pisana v visokih registrih za tubo. Povedati je tudi treba, da je pri solistični literaturi za tubo le redko navedeno, ali naj jo solist izvaja na B- ali na F-tubo. Odločitev je tako pogosto prepuščena izvajalcu samemu.

Najmanjša predstavnica družine tub je torej tenorska tuba. Osnovni ton ima enak kot pozavna, veliki B, vendar ju z lahko to razlikujemo. Kot je že bilo omenjeno, imajo vse tube konično cev, kar jim daje mehak in temen ton. Pozavna zaradi svoje posebnosti potega drugače kot v cilindrični obliki cevi sploh ne bi mogla obstajati. To ji daje svetel, signalen zvok. Precej se razlikuje tudi od svojih dveh sester. Je precej manjša, v pihalnih orkestrih pa zaseda mesto, ki je primerljivo z violončelom v simfoničnih orkestrih.

Kaj pa **evfonij**? Če boste iskali literaturo, tako solistično kot orkestralno, pod imenom tenorska tuba ne boste našli ničesar. Glede na »svoje glavo« odstopanje od klasičnih velikih tub, se je v tujini že povsem uveljavilo angleško poimenovanje euphonium. Pa je izraz resnično angleški? Ne. Izhaja iz grščine. Predpona eu- pomeni nekaj lepega, dobrega, fonos pa pomeni zvok. Slovenjeno torej evfonij in ne eufonij. Zakaj ne? V slovenskem jeziku poznamo veliko besed, kjer se črka v pri izgovorjavi mehča v u, npr. Evropa, evforija, flavta, avto. V tujini se je evfonij že davno uveljavil kot enakovredno solistično in orkestralno glasbilo. Občasno tudi v simfoničnem orkestru. V svoja dela sta ga vključila že Richard Strauss (*Junakovo življenje*) in Gustav Mahler (*Simfonija št. 7*). Danes že obstaja bogata izbira solistične literature za evfonij, ki so jo pisali tudi tako uveljavljeni skladatelji, kot so Philip Sparke, John Stevens, Vladimir Cosma ..., izvajajo pa jo priznani solisti, kot sta npr. Steven Mead in Thomas Ruedi.

Ime evfonij najlepše opiše značaj tega glasbila, hkrati pa zadovolji vsa strokovna merila, vendar se zavedam, da za široko javnost še vedno zveni nekoliko tuje. Sprašujem se, koliko časa bo še potrebno, da se bo izraz »udomačil«, če sploh kdaj.
